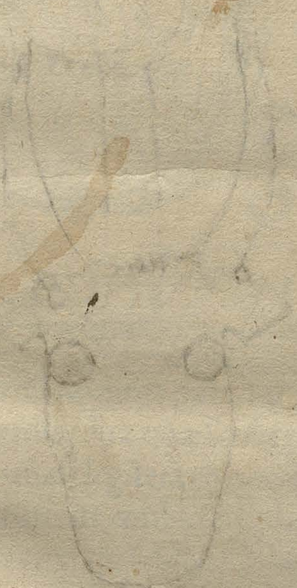
Oprawiono w r. 1935.

Gvarini Veronensis: Grammaticales regulae. Venetiis. 1488. per Nicol. dictum Castilia.

cf. Hain Rep. bibl. dcoii

GVARINI VERONENSIS VIRI PERITIS/SIMI GRAMMATICALES RE/GVLAE INCIPIVNT.

PARTES grāmaticæ ſunt quattuor: uidelicet: littera: ſyllaba: dictio: & orō. Littera ut u. ſyllaba ut ui. Dictio ut uictor. oratio ut uictor amat andreā. Lr̄a eſt minima pars uocis cōpoſitæ. Vel littera eſt uox īdiuidua quæ ſcribi poteſt. Dicitur autem littera quaſi legitera eo quod legenti iter præbat: uel a lituris ut quibuſdā placet ꝙ plærūq; ī cæratis tabulis antiqui ſcribere ſolebāt. Syllaba eſt cōpræhēſio lr̄arum ſub uno accentu & uno ſpiritu indiſtāter ꝓlata. Dictio ē minima pars oratiōis quātū ad ſenſum. Oratio eſt ordinatio dictionū con/

gruam perfectãq; sententiã demõstrans. Lr̃arum quædã sunt uocales: quædã sunt cõsonantes. Vocales sunt qnq; a e i o u: ex quibus fiunt diphthõgi quattuor. s. æ œ au & eu. Consonãtes sunt sexdecim. b c d f g k l m n p q r s t x z. y uero græca uocalis ẽ. H enĩ nõ est littera sed aspirationis nota. Ex cõsonantibus quædã sunt mutæ: quædã semiuocales. Mutæ sũt nouẽ: b c d f g k p q t: Semiuocales sũt sex l m n r s x. z uero nouiter repta ẽ lr̃a: ꝓ ea enĩ ueteres gemino ss utebãt: ut patrisso ꝓ patrizo: sed ĩter mutas ãnumerari potest. Cõsonãtes enĩ sũt i & u cum eas sequatur uocalis in eadẽ syllaba ut iuppiter & uenus. Sciendũ est ꝙ x & z duplices cõsonãtes sunt: x enĩ pro c & s. z uero pro duplici ss ponitur. Scito etiã l & r liquidas uocari. Omisso in præsenti de syllaba: de reliquis dicatur.

PArtes orationis sunt octo. s. nomẽ uerbum participium & ꝓnomen: præpositio aduerbiũ ĩteriectio & coniunctio. ex quibus quattuor sunt declinabiles scilicet nomẽ uerbũ participiũ & ꝓnomẽ. reliquæ uero sunt indeclinabiles. s. præpositio aduerbiũ interiectio & coniũctio. Accidentia noĩs sunt quinq;. s. spẽs genus numerus figura & casus. Quid ẽ spẽs in nomine? ẽ elemẽtalis cõpositio: ꝑ quã fit primitiui uel deriuatiui discretio. uel spẽs ẽ proprietas deriuãdi ab aliquo uel a nullo. Quot sunt species nominũ? duæ: quæ? primitiua & deriuatiua. primitiua ut mons deriuatiua ut montanus. Quid est genus ĩ nomĩe? ẽ exploratio sexus q̃ fit per uocẽ carentẽ genere: nã illa uox nõ est genus sed id quod ꝑ eã intelligi͛. Quot sunt genera nominũ: septẽ large loquẽdo masculinũ ut hic deus fœmininũ ut hæc maria: neutrũ ut hoc cælũ: cõmune ut hic

& hæc uirgo: oē ut hic & hæc & hoc fœlix: promiscuum ut hic paser: incertum ut hic uel hæc dies: Quid est numerus in nomine est forma dictionis in uoce quæ discretionem quātitatis facere potest. Quot sūt numeri nominū duo q singularis & pluralis: singularis ut nauta: pluralis ut nautæ. Quid est figura in noīe: est simplicium cōpositarum uel decōpositarū dictionum discrimē. Quot sunt figuræ nominū tres: quæ simplex cōposita & decomposita simplex ut iustus: cōposita ut iniustus. decomposita ut iniusticia. Quid est casus in nomine: est uariatio causalium dictionū quæ maxime fit in fine. Quot sunt casus nominū sex q ntūs genitiuus dtūs actūs utūs & abltūs. ntūs ut Cæsar: gtūs ut cæsaris: dtūs ut cæsari: accusatiuus ut cæsarem utūs ut o cæsar: abltūs ut a cæsare. Quot sunt declinationes nominū quinq;: quæ prima secunda tertia quarta qnta. Prima cuius gtūs singularis ī ae diphtongū desinit: ut hic poeta poetæ: secunda in i ut hic dominus domini: tertia in is ut hic pater patris: quarta ī us uel in u: ut hic uisus & hoc cornu. qnta in ei diuisas syllabas ut hic uel hæc dies diei. Quot sunt recti: unus. s. ntūs. Obliqui sunt q̄ttuor gtūs dtūs actūs & abtūs: ntūs āt est per se uocandi casus. Quot sunt articuli: tres qui hic hæc hoc: hic ē generis masculini: hæc fœminini: hoc neutri: hic & hæc cōis: hic & hec & hoc oīs: hic uel hæc īcerti: hic pascer promiscui. Noīum aliud ꝓpriū aliud appellatiuū: ꝓpriū est illud qđ uni soli cōuenit ut gabriel: appellatiuū ē illud qđ naturaliter cōe ē multorū ut hō & aīal. Appellatiuoꝝ noīum aliud substātiuū aliud adiectiuū. Substātiuū nomen ē illud qđ uariatur ꝑ unū articulū tantū: ut hic petrus: uel duo ad

plus ut hic & hæc homo. Adiectiuū nomē ē illud qđ uaria tur p tres articulos & duas uoces: ut hic & hæc fortis & hoc forte: uel p tres articulos & tres uoces ut hic alacer hæc ala cris & hoc alacre. uel p tres diuersas uoces ut albus alba al bum. Substantiuū dicitur qđ significat p modū p se stan tis. adiectiuum uero qđ adiacet alteri. i. substantiuo suo. Ntūs cū uerbo tenetur concordari ī duobus. in psona & in numero: ut præceptor docet. Relatiuū cū antecedente tenetur in tribus. s. in genere in numero & in psona: ut ui deo petrū q legit. Adiectiuū cū substātiuo tenet ī qttuor: in genere numero psona & casu. ut uir facetus.

QVid est uerbū est pars orōnis declinabilis quæ cum modis & temporibus sine casu agendi uel patiendi est significatiuū. Quot sunt accidentia uerbi octo: quæ Genus tēpus modus spēs figura cōiugatio psona cum nu mero. Quot sunt genera uerborū sunt qnq; quæ actiuū passiuū neutꝝ cōe & deponēs. actiuū ut amo. passiuū ut amor. neutꝝ ut seruio. cōe ut largior. deponens ut perse quor. Quot sunt tempora uerboꝝ. qnq;: quæ præsens ut amo. præteritū impfectū ut amabā. præteritū perfectū ut amaui. præteritū plusqpfectū ut amaueram. futurum ut amabo. Quot sunt modi uerboꝝ: qnq; qui indicatiuus. impatiuus. optatiuus. subiunctiuus: & infinitiuus. Indi catiuus ut amo. impatiuus ut ama. optatiuus ut utinam amarem. subiunctiuus ut cū amem. infinitiuus ut amarē Quot sunt spēs uerboꝝ. duæ quæ. primitiua & deriuati ua. primitiua ut amo. deriuatiua ut peramo. Quot sunt figuræ uerboꝝ: tres quæ. simplex composita & decompo sita. simplex ut amo. cōposita ut peramo. decōposita ut

peramasco. Quot sunt coniugationes uerboꝝ. q̃ttuor q̄ Prima: secunda: tertia: & quarta. Prima quæ in secunda p̲ sona præsentis indicatiui habet as aut aris. ut amo amas & amor amaris. Secunda quæ hẽt es aut eris longũ: ut do ceo doces & doceor doceris. Tertia quæ hẽt is aut eris bre/ uem. ut lego is & legor eris. Quarta q̄ hẽt is aut iris longũ ut audio is & audior iris. Quot sunt personæ uerborum. tres quæ. Prima secunda tertia. Prima ut amo secunda ut amas tertia ut amat. & similiter in plurali. prima ut ama mus. secunda ut amatis. tertia ut amant. Quot sunt nu/ meri uerborum duo: qui singularis & pluralis. singularis ut amo: pluralis ut amamus. Verba anormala sũt quattu or q̄ sum uolo fero & edo. & dicunť anormala q̃si sine re/ gula. Verba appocopata sũt q̃ttuor q̄ dic duc fac fer.

QVid est participium. est pars orõnis declinabilis ha/ bens genera & casus ad similitudinẽ nominis: tem/ pora & significationes ad similitudinem uerbi. numerũ & figurã ad similitudinem utriusq;. Quot sunt accidẽtia participii. sex: q̄ genus casus tẽpus significatio numerus & figura. Quot sunt genera participioꝝ. qnq;: quæ: mascu/ linum ut lectus fæmininum ut lecta neutrum ut lectum cõe ut in accusatiuo ut hunc & hanc legentẽ. omne ut hic & hæc & hoc legẽs. Quot sũt casus participioꝝ sex q: ntũs ut legẽs. genitiuus ut legẽtis. dtũs ut legẽti. actũs ut legen tem. uocatiuus ut o legens. ablatiuus ut a legente. Quot sunt tpa p̲ticipioꝝ. qnq; cõiuncta in tria q̄ præsens & p̃te ritũ p̲fectũ simul ut amans & legens. præteritũ p̲fectum & plusq̃perfectũ simul ut amatus & lectus: futuꝝ per se ut amaturus & amandus. Quot sunt signifi/

cationes participiorum quinq; quæ actiua ut amans passiua ut amatus: neutralis ut seruiens. cōis ut largiens: deponē talis: ut persequens. Quot sunt figuræ participiorū duæ quæ simplex ut amans. decomposita ut peramans.

Quid est pronomē: ē pars orationis declinabilis. quæ pro proprio nomine ponitur & certam significat p sonam. Vnde dicitur pronomen ex pro & nomine: eo q̄ pro proprio nomine ponatur in constructione. Quot sūt Accidētia pronominis. sex: quæ: speties genus numerus figura persona & casus. Quot sunt spēs pronominū duæ quæ: primitiua & deriuatiua: primitiua ut ego: deriuati/ua ut meus. Quot sunt genera pronominum: quinq;: q̄ masculinum fæmininum neutrum cōe & omne: masculi num: ut ille: fæmininū: ut illa: neutrū ut illud: cōe ut hic & hæc nr̄as: omne ut ego tu sui. Quot sunt numeri ꝓno/minū duo q̄ singularis & pluralis. Sīgularis ut ego plura lis ut nos: Quot sunt Figuræ ꝓnominū: tres quæ: simplex cōposita & decōposita. simplex ut id: cōposita ut idē decō posita ut idemtidē. Quot sunt personæ ꝓnominū. tres q̄ prima secunda & tertia. prima ut ego. secunda ut tu. ter/tia ut ille. Quot sunt casus pronominū. sex qui: ntūs ge/nitiuus dtūs actūs utūs. & abltūs. Quot sunt modi ꝓno/minū. quattuor qui: primus secundus tertius & quartus Quot sunt ꝓnomina primitiui modi: tria quæ ego tu sui secundi modi qnq;. quæ ille ipse iste hic & his. tertii mo/di sunt qnq; q̄. meus tuus suus noster & uester. Quot sūt pronomina quarti modi duo. s. nostras & uestras. Quot sunt ꝓnomina de quibus nulla dubitatio ē apud latinos qndecim: q̄ octo primitiua & septē deriuatiua. Primitiua

sunt octo.s.ego tu sui ille ipse iste hic & his. Deriuatiua sunt septem.s.meus tuus suus noster & uester nostras & uestras. Quot sunt pronomina demostratiua. quattuor e quibus duo sunt demostratiua ad oculum tantum.s. hic & iste. & duo ad oculum & ad intellectum. scilicet ego & tu. Quot sunt pronomina relatiua quattuor quæ is su us ipse sui. Quot sunt pronomina possessiua quinquæ q̄ meus tuus suus noster & uester.

QVid ē præpositio. Est pars orationis indeclinabilis quæ præponit̄ aliis partibus orationis p̄ appositionem uel p̄ cōpositionē. p̄ appositionē ut uado ad scholas p̄ compositionem. idest quando cōponit̄. ut iniustus & p̄amo. Vnde dicitur præpositio a præpono nis. uel a præ ponēdo eo q̄ præponatur aliis partibus orationis. Quot sunt accidentia præpositionis unum quid casus tantum. quot casus duo. qui accusatiuus & ablatiuus.

QVid est aduerbium: ē pars orōnis īdeclinabilis q̄ ita uerbis adiūgit̄ sicut adiectiua substātiuis noībus Quid ē p̄priū aduerbii: ē iuxta uerbū poni nec sine eo perfectā significationē habere posse. Vnde dicit̄ aduerbium ex ad & uerbū eo q̄ iuxta uerbū semp̄ ponat̄ ī cōstructiōe Quot sunt Accidētia aduerbii. tria q̄ spēs significatio & figura.

QVid ē īteriectio. ē pars orōnis īdeclinabilis īteriectiua aliarū partiū orationis. Quid ē p̄prium īteriectionis. ē īteriacere aliis partibus orationis. Vnde dicitur īteriectio: ab interiaceo es: uel ab īteriacendo eo q̄ interiaceat aliis partibus orationis. Quot sunt Accidentia īteriectionis unum: quid significatio tantum.

QVid ē cōiunctio. ē pars orationis īdeclinabilis con-

iunctiua aliaꝝ partium orationis. Quid est propriũ cõiũ/ctionis. ẽ cõiungere alias partes orõnis. Vnde dicit̃ cõiunctio a cõiũgo is uel a cõiungẽdo eo ꝙ coniungat alias ptes orõnis. Quot sunt Accidẽtia cõiunctiõis. tria: quæ: spẽs figura & ordo. Ordines cõiunctionis sũt tres: præpositiuus subiunctiuus & comunis. Nota ꝙ relatiuum incipiens a c uel a q impedit uerbi ne sit principale.

De uerbis Actiuis.

Nota ꝙ uerbũ actiuum simplex ẽ illud qđ desinit ĩ o & format ex se passiuũ in or & uult ãte se ntũm pso ne agẽtis & post se actũm psonæ patiẽtis. ut ego amo deũ

Amo	as	aui	atum	
Diligo	is	xi	ctum	
Zelo	as	aui	atum	per amare
Ferro	fers	tuli latum		
Porto	as	aui	tum	per portare
Lego	is	gi	ctum	per lezere
Canto	as	aui	atum	per cantare

Aspicit & uideo cerno iuuat & fero porto.
Diligo finit amo uocat inchoat & lego canto
Accusatiuos his uerbis iungito solos

Nota ꝙ uerbum actiuũ possessiuũ est illud qđ uult ante se ntũm personæ agentis & post se accusatiuũ psonæ patiẽtis: & ultra actũm uult genitiuũ uel ablatiuũ denotantẽ præciũ uel causam materialẽ ut ego emo librũ decem ducatoꝝ uel decem ducatis.

Emo	is	emi	ptum	per comprare
Vendo	is	didi	tum	per uendere
Aestimo	as	aui	atum	per estimare

Paſco	is	aui	aſtum	per paſcere
Nutrio	is	iui	tum	
Alo	is	ui	tum	
Cibo	as	aui	atum	per nutrire
Arguo	is	ui	tum	
Reprehendo	is	ſi	ſum	per reprehenderẽ

Damnat & accuſat cibat arguit implet emitq;
Aeſtimo cum uendo ſaturo increpo nutrio paſco
Hæc ablatiuis coniungimus & genitiuis

Nota q̃ uerbũ actiuũ acq̃ſitiuũ ẽ illud qđ uult ante ſe ntũm pſonæ agẽtis & poſt ſe actũm pſonæ patiẽ tis & ultra actũm uult dtũm ex nã acq̃ſitiois: ut ego do pa

Do	as	dedi	datum	nẽ pauperi.
Tribuo	is	ui	utum	
Impendo	is	di	ſum	
Præbeo	es	ui	tum	p dare
Parco	is	pepci uel parſi ſũ		p perdonare
Promitto	is	iſi	iſſum	
Spondeo	es	ſpopõdi ſpõſũ		p prometere
Declaro	as	aui	tum	p dechiarare
Mutuo	as	aui	tum	
Præſto	as	titi	tum	p preſtare
Dico	is	xi	ctum	
Narro	as	aui	tum	p dire

Do tribuo impendo ſummittit & exibet addo
Mutuo concedo præſto manifeſtoq; narro
Declaro cũ ſignifico promitto ſpondeo dono
Poſt quartũ caſum iungi uoluere datiuum

Nota q̃ uerbum actiuum tranſitiuũ ẽ illud qđ uult

ante se noĩatiuũ psonæ agentis & post se accusatiuum p/sonæ patientis. & ultra alium actũm ex natura uehemen/tis transitus; ut ego doceo te grãmaticam.

Doceo	es	ui	ctum	
Moneo	es	ui	tum	
Instruo	is	xi	ctum	
Erudio	is	iui	tum	per amaestrare
Vestio	is	iui	tum	
Induo	is	ui	tũ	
Amicio	is	iui	tum	per uestire
Cingo	is	xi	ctũ	per cenzere
Oro	as	aui	atum	
Rogo	as	aui	atum	
Obsecro	as	aui	atũ	per pregare
Peto	is	petii	tum	
Posco	is	poposci	tũ	
Flagito	as	aui	tum	
Postulo	as	aui	tum	per domandar

Flagito posco peto doceo rogo calceo cælo
Vestio subcingo moneo simul instruo iungo
Accusatiuos genitiuos hac uerba requirunt.

Nota ꝙ uerbum actiuũ effectiuũ ẽ illud quod uult ante se nominatiuũ psonæ agentis & post se accusa tiuũ psonæ patiẽtis & ultra ablatiuũ sine præpositione ex natura causæ efficientis: ut ego spolio te ueste.

Spolio	as	aui	atum	
Exuo	is	ui	utũ	per spoliare
Priuo	as	aui	atũ	per priuare
Onero	as	aui	tum	

Pondero	as	aui	tum	per caregare
Armo	as	aui	tum	per armare
Orno	as	aui	tum	per ornare
Munio	is	iui	tum	
Fulcio	is	iui	tum	per fornire
Imbuo	is	iui	tum	
Impleo	es	eui	tum	per impire
Alo	is	iui	tum	
Nutrio	is	iui	tum	per nutrire
Pasco	is	ui	stum	per pascere

Exuo cum spolio uacuo munit imbuo priuo
Allenio atque onero leuat ornat uerba notabis
Hæc ablatiuos solos actiua requirunt

Nota q̄ uerbum actiuum separatiuū est illud quod uult ante se nominatiuū psonæ agētis: & post se accusatiuū psonæ patiētis: & ultra ablatiuū a uel ab mediante ex natura sepationis: ut ego audio lectionē a magistro.

Audio	is	iui	tum	per aldire
Intelligo	is	xi	ctum	per intendere
Moueo	es	ui	tum	per mouere
Diuido	is	si	sum	
Separo	as	aui	tum	
Segrego	as	aui	tum	per dispartire
Accipio	is	epi	ptum	per receuere
Euello	is	uulsi	sum	per destirpare
Disco	is	didici		
Adisco	is	didici		per imparare

Audio cum moueo recipit cum diuido sumo
Separat & segregat diuello intelligit haurit

Post quartum iungi uult præpositio sextum.

De uerbis passiuis.

NOta q̃ uerbum passiuum simplex est illud qd' desinit in or & descendit ab actiuo per additionem r; ut amo addita r fit amor: & uult ante se nominatiuum p̃sonæ patiẽtis & post se ablatiuũ a uel ab mediante ex natura actus illati ab altero personæ agentis: ut ego amor a petro

Amor	aris	atus	sum	
Diligor	ris	ctus	sum	
Zelor	aris	atus	sum	per esser amado
Legor	eris	ctus	sum	per esser lecto
Vocor	aris	atus	sum	p̃ esser chiamato

NOta q̃ uerbum passiuum possessiuum ẽ illud quod uult ante se nominatiuum personæ patiẽtis: & post se ablatiuum a uel ab mediante personæ agẽtis: & ultra genitiuũ uel ablatiuũ sine præpositiõe: ut iste liber emitur a me duobus uel duorum ducatorum.

Emor	eris	ptus	sum	per esser cõprado
Vendor	eris	itus	sum	per esser uẽduto
Aestimor	aris	atus	sum	
Apprecior	aris	atus	sum	p̃ esser apreciato

NOta q̃ uerbũ passiuũ acq̃sitiuũ ẽ illud qd uult añ se ntũm p̃sonæ patientis & post se abltũm a uel ab mediãte p̃sonæ agẽtis: & ultra dtũm. ut panis dat' a me tibi.

Daris	uel re	atus	sum	
Tribuor	eris	utus	sum	
Præbeor	eris	itus	sum	p̃ esser dato
Donor	aris	atus	sum	p̃ esser donato
Promittor	eris	issus	sũ	p̃ esser promesso

Nota q̄ uerbum passiuū trāsitiuum est illud quod uult ante se nominatiuū personæ patientis: & post se ablatiuum a uel ab mediante personæ agentis: & ultra accusatiuum: ut tu doceris a magistro grammaticam.

Doceor	eris	ctus	sum	
Moneor	eris	itus	sum	
Instruor	eris	ctus	sum	p esser amaestrado
Flagitor	aris	atus	sum	p eēr domādato
Rogor	aris	tus	sum	p esser pregato

Nota q̄ uerbū passiuū effectiuū est illud quod uult ante se nominatiuū psonæ patientis: & post se ablatiuū a uel ab mediāte psonæ agentis & ultra ablatiuū sine præpositione: ut tu spoliaris a me cappa.

Spolior	aris	atus	sum	
Expolior	aris	atus	sum	p esser spoiado
Priuor	aris	atus	sum	p esser priuato
Impleor	eris	etus	sum	
Imbuor	eris	utus	sum	p esser impido

Nota q̄ uerbū passiuū ē illud quod uult ante se noīatiuū psonæ patiētis: & post se ablatiuū psonæ agentis cū ꝑpositione a uel ab: & ultra aliū ablatiuū a uel ab mediāte: ut lectio auditur a me a magistro.

Audior	iris	itus	sum	p esser aldito
Intelligor	eris	ctus	sum	p esser inteso
Diuidor	eris	isus	sum	p eēr dispartido
Segregor	aris	atus	sum	p esser separado

De uerbis neutris.

Verbū neutrū est illud quod desinit ī o & non format ex se passiuū ī or: & eius maneries sunt septē: scilicet

neutrum ſimilium. copulatiuum neutrum poſſeſſiuum neutrũ acquiſitiuũ neutrũ tranſitiuũ neutrũ effectiuum neutrum paſſiuũ & neutrũ abſolutum.

Nota ꝙ uerbum neutrum ſimiliũ copulatiuum uult talem caſũ poſt ſe qualẽ habet añ ut ego ſũ bonus.

Sum	es	fui		
Exiſto	is	ſtiti		per eſſere
Sto	ſtas	ſteti	ſtatum	
Maneo	es	manſi	ſum	per ſtare
Iaceo	es	ui		per iacere
Fio	fis	ctus	ſum	per eſſere facto

Nota ꝙ uerbum neutrum poſſeſſiuum ẽ illud quod uult ante ſe nominatiuum perſonæ patiẽtis & poſt ſe genitiuum uel ablatiuum ſine præpoſitione perſonæ agentis: ut ego egeo denariorum uel denariis.

Egeo	es	ui	ca. ſu.	
Indigeo	es	ui	ca. ſu.	
Careo	es	ui	itũ uel ſũ	per mancare
Affluo	is	xi	xum	
Abundo	as	aui	atum	per abundare
Exubero	as	aui	atum	

Indigeo careo fœcundo exubero conſto.
Affluit atque eget uacuo ſecum iungis abundo
His neutris ſextos genitiuo iungito ſolos.

Nota ꝙ uerbum neutrum acquiſitiuum eſt illud qđ uult ante ſe nominatiuum perſonæ agentis & poſt ſe datiuũ perſonæ patiẽtis: ut ego ſeruio tibi.

Seruio	is	iui	itum	per ſeruire
Deſeruio	is	iui	itum	per deſeruire

Noceo	es	ui		per nocere
Studeo	es	ui	ca.ſu.	per ſtudiar
Obedio	is	iui	tum	
Pareo	es	ui	ca.ſu.	per obedire

Seruio cum noceo deſeruio præſidet obſum
Obuio cum ſtudeo malefacit obedio paret
Hæc ſemper uerba tu acquiſitiua notato

Nota ꝙ uerbũ neutrum tranſitiuũ ẽ illud quod uult ante ſe ntũm ꝑſonæ agentis & poſt ſe actũm perſonæ patientis: ut ego aro terrã: & format paſſiuũ in tertiis perſonis: ut terra aratur a me.

Aro	as	aui	atum	per arare
Ligonizo	as	aui	atum	per zapare
Sero	is	eui	tum	per ſeminare
Inſero	is	rui	ertum	per incalmare
Comedo	is	di	ſtum	per manzare
Poto	as	aui	atum	per beuere
Digero	is	ſſi	ſtum	per padire
Dolabro	as	aui	atum	per dolare
Alabro	as	aui	atum	per naſpare
Puto	as	aui	atum	ꝑ pẽſare e ꝑ bru/ſcare

Qui putat ĩcidit: putat q̃ mẽte reuoluit
Potat arat comedit ligonizo ſemino pinſo
Tranſitiua uoco quis quartum iungito caſum.

Nota ꝙ uerbũ neutrum effectiuũ ẽ illud quod uult ante ſe ntũm ꝑſonæ patientis & poſt ſe abltũm ſine præpoſitione uel actũm cũ præpoſitiõe ob aut ꝓpter perſone agentis: ut ego gaudeo pace uel propter pacem.

Gaudeo	es	ſus	ſum	ꝑ alegrarſe

Pingueo	es	ui	per ingrassarse
Macreo	es	ui	per smagrire
Vireo	es	ui	per uerdezare
Ardeo	es	si sum	per ardere
Areo	es	ui	per secarse
Albeo	es	ui	per bianchezare
Nigreo	es	ui	per anegrire

Gaudet & exultat iubilat cum pingue mactet
Areo cum uireo doleo madeo quoq; fido
Effectiua scies hæc semper neutra notari

Nota q̧ uerbū neutrum passiuū ē id qđ uult ante se ntūm psonæ patientis & post se ablatiuum a uel ab mediante personæ agentis: ut ego uapulo a magistro

Vapulo	as	aui	atum	per esser batudo
Veneo	es	ui	tum	per esser uēdudo
Exulo	as	aui	tum	p esser bādezato
Liceo	es	ui	itum	per esser apciato
Nubo	is	psi	tum	per eēr maritado
Fio	is	actus	sum	per esser facto

Vapulo cum fio licet exulo ueneo nubo
Neutro simul passiua notes de iure uocanda

Nota q̧ sunt quædā uerba neutra passiūa quæ ī præteritis perfectis & his q̄ formantur ab eis retinent litteraturam passiuorum: in cæteris uero neutroꝝ.

Gaudeo	es	sus	sum	per alegrarse
Fio	is	ctus	sum	per esser facto
Soleo	es	tus	sum	per esser usato
Audeo	es	sus	sum	p hauer ardimēto
Fido	is	actus	sum	per fidarse

Audeo cum fio soleo quoq; gaudeo fido
Quinq; puer numero neutro passiua tibi do

Nota q uerbũ neutrum est illud q uult ante se noĩatiuũ psonæ agẽtis: & post se non regit casũ sine auxilio præpositiõis positæ uel ĩtellectæ. ut ego uado ad scolas

Vado	is	di	sum	
Meo	as	aui	atum	
Eo	is	iui	itum	
Vio	as	aui	atum	
Ambulo	as	aui	atum	per andare
Sto	as	teti	atum	
Maneo	es	si	sum	per stare

Qui manet expectat: tum qui manet ille moratur

Quadrupedo	as	aui	atum	per ambiare
Hio	as	aui	atum	
Oscito	as	aui	atum	per sbadachiare
Tussio	is	iui	tum	per tussire
Viuo	is	xi	ctum	per uiuere
Vigilo	as	aui	atum	per uigilare
Venio	is	ni	tum	per uenire
Dormio	is	iui	tum	per dormire
Succusso	as	aui	atum	per trotare
Redeo	es	iui	tum	
Remeo	as	aui	atum	per tornare

Tendit & incedit pergo uenit ambulo uado
Sto maneo residet redeo cum tussio uiuo
Quadrupedo remeo succussat & oscito cresco
Iungis is uigilo cum dormio uerba soluta

De uerbis communibus.

Nota ꝙ uerbum cōe ē illud quod desinit in or & non formatᷣ a uerbo desinente in o: & duplicē habet significationē. s. actiuā & passiuā: quando habet actiuam uult ante se ntūm pſonæ agētis & post se actūm personæ patientis: ut ego largior tibi librum: quādo hēt passiuam uult ante se ntūm pſonæ patiētis & post post se abltūm a uel ab mediāte pſonæ agentis: ut liber largitur a me tibi.

Largior	is	tus	sum	ꝑ donare & ꝑ esser dona
Experior	is	tus	sum	ꝑ prouarᷣ & ꝑ esser ꝓua
Veneror	aris	tus	sum	ꝑ hōrar & esser honora
Moror	aris	tus	sum	ꝑ aspetar & esser aspeta
Osculor	aris	tus	sum	ꝑ basar & esser basado
Hortor	aris	tus	sum	ꝑ cōfortar e esser cōforta
Criminor	aris	tus	sum	ꝑ īcolpar e esser īcolpa
Amplector	eris	xus	sum	ꝑ abrazar & esser abraza
Interpraetor	aris	tus	sum	ꝑ expōerᷣ e esser exposto
Hospitor	aris	tus	sum	ꝑ albergarᷣ e esser alberga

Largior experior ueneror moror osculor hortor
Criminor amplector tibi sint comunia lector
Si bene connumeres interpraetor hospitor addes

Nota ꝙ uerbum deponens possessiuū est illud quod desinit in or & nō formatur a uerbo desinente in o & uult ante se ntūm personæ agentis & post se gtūm uel abltūm sine præpositione persone pacientis: ut ego utor panis uel pane.

Vtor	eris	sus sum		
Vescor	eris	ca. præ.		
Fruor	eris	ctus uel uitus sum		
Fungor	eris	ctus	sum	per usare

Abutor	eris	ſus	ſum	per mal uſar
Recordor	aris	atus	ſum	per recordarſe
Obliuior	eris	tus	ſum	per deſmenticar
Miſereor	eris	tus	ſum	p miſericordiare

Vtor cum fruor fungor ueſcor potiorq;
Atq; reminiſcor obliuiſcor atq; recordor
Deinde miſeret genititiuum iungito ſexto.

Nota q̄ uerbū deponens acquiſitiuū ē illud qđ uult ante ſe ntūm pſonæ agentis & poſt ſe dtūm perſonæ patientis: ut ego auxilior tibi.

Auxilior	aris	tus	ſum	
Adminiculor	aris	tus	ſum	
Patrocinior	aris	tus	ſum	
Suffragor	aris	atus	ſum	per aiutare.
Famulor	aris	tus	ſum	
Ancillor	aris	rus	ſum	per ſeruire
Dominor	aris	tus	ſum	per ſegnorezare
Blandior	iris	tus	ſum	
Adulor	aris	tus	ſum	per loſengare
Medeor	eris	ca.	præ.	per medegare
Aemulor	aris	tus	ſum	per inuidiare
Inimicor	aris	tus	ſum	per inimicare
Amicor	aris	tus	ſum	per amicare
Confiteor	eris	ſus	ſum	per confeſſare

Auxilior famulor ancillor blandior atq;
Inſidior medeor inimicor cum dominatur
Aduerſor medicor poſt hæc tu iunge datiuum

Nota q̄ uerbū deponēs tranſitiuū ē illud quod uult ante ſe ntū pſonæ agentis & poſt ſe actūm perſonæ

patientis:ut ego ſequor petrum.

Sequor	eris	tus	ſum	
Imitor	aris	tus	ſum	per ſeguire
Perſequor	eris	tus	ſum	per incalzare
Prædor	aris	tus	ſum	per robare
Solor	aris	tus	ſum	
Conſolor	aris	tus	ſum	per conſolare
Vaticinor	aris	tus	ſum	
Auguror	aris	tus	ſum	per indiuinare
Lucror	aris	tus	ſum	per guadagniare
Suplucror	aris	tus	ſum	per auanzare
Aggredior	eris	ſus	ſum	per aſſaltare

Proſequor atq; ſequor meditor conſolor opinor
Auguror & prædor lucror reor aggrediorq;
Sortior & ſolor adipiſcitur addito quartum

Nota q̄ uerbū deponēs effectiuū ē illud qd' uult ante sentū̃ p̄sonæ patientis & poſt ſe abltū̃ ſine p̄poſitione uel actū̃ cū præpoſitione propter p̄ſonæ agē tis:ut ego lætor pace uel propter pacem.

Lætor	aris	tus	ſum	
Glorior	aris	tus	ſum	per alegrarſe
Delector	aris	tus	ſum	per deletarſe
Triſtor	aris	tus	ſum	per triſtarſe
Verecundor	aris	tus	ſum	per uergognarſe
Crapulor	aris	tus	ſum	per imbriagarſe
Expergiſcor	eris	ctus	ſum	per deſmiſiarſe

Gratulor & lætor delector glorior adde
Atq; uerecundor oblector bacchor habebit.
Hæc ſolos ſextos uel quartos applico propter

NOta ꝙ uerbũ deponens passiuũ est illud quod uult ante se ntũm pſonæ patiẽtis: & post se ablтũm a uel ab mediante pſonæ agentis: ut ego orior a bono patre.

Orior	iris	tus	sum	
Nascor	eris	tus	sum	per nascere
Renascor	eris	tus	sum	
Exorior	eris	tus	sum	per renascere
Patior	eris	sus	sum	per sostenire

Nascitur atq; oritur patior coniunge renascor
Hæc ablatiuos simul a coniungimus absq;

NOta ꝙ uerbum deponens absolutũ ẽ illud qđ uult ãte se ntũm personæ agentis & post se non regit casum sine auxilio præpositionis positæ uel subintellectæ: ut ego proficiscor ad ædem.

Gradior	iris	sus	sum	
Proficiscor	ris	sus	sum	per andare
Regredior	ris	sus	sum	per tornare
Queror	ris	sus	sum	
Conqueror	ris	stus	sum	per lamentare
Latinor	aris	tus	sum	per latinare
Ratiotinor	aris	tus	sum	per rationare
Argumentor	aris	tus	sum	per argumẽtare

Labitur & gradior proficiscitur atq; reuertor
Versificor nugor queritur coniungo latinor
Queror irascor & ratiotinor adde
Hæc solum casum non deponentia poscunt

De uerbis impersonalibus.

VErbũ ẽ duplex. s: pſonale & impersonale. Personale ẽ illud qđ uariat᷑ per tres personas & duos numeros

& recipit suppositum per ntū̄m casum: ut Ioannes amat uirtutē. Impsonale ē illud quod caret numeris atq; psōis & recipit suppositū p obliquū: ut tedet & seruitur.

VErbū īpersonale ē duplex scilicet actiuæ uocis & passiuæ uocis. Actiuæ uocis ē illud quod desinit in t ut pœnitet Passiue uocis quod desinit ī tur ut seruit': & uult ante se ablatiuum a uel ab mediante personæ agentis & post se casum sui uerbi: ut a me amatur deum: & a petro seruitur Ioanni.

Verbū impsonale passiuæ uocis descendit a uerbis desinentibus in o: quæ habēt ante se nominatiuū psonæ agentis & sunt ista. s. uerbū actiuū uerbū neutrū acqsitiuū: neutrū transitiuū: neutrum absolutum.

INterest & refert quādo habent post se īfinitū sunt īpsonalia & uolunt ante se gtū̄m: ut Virgilii ītereſt legere: Exceptis mei tui sui nr̄i & uestri. loco quoꝶ ponimus mea tua sua nr̄a & uestra: ut mea interest scribere. Si autē non habent post se infinitū sunt personalia & uolunt ante se noīatiuum & post se genitiuū exceptis mei tui sui nostri & uestri: loco quoꝶ ponimus mea tua sua nostra & uestra: ut libri intersunt mea.

HAec uerba liquet libet placet accidit cōtingit euenit suppetit uacat & restat: q̄do habet post se infinitum uolunt ante se dtū̄m: ut militi placet pugnare. Si aūt non habēt post se īfinitū uolūt ante se ntū̄m psonæ agētis & post se dtū̄m psonæ patientis: ut uirtus placet hoībus:

HAec uerba decet iuuat delectat & oportet cū habent post se infinitum sunt īpersonalia: & uolunt ante se actū̄m: ut bonos decet bene uiuer̄. Si aūt nō habēt post se

infinitū sunt psonalia & uolūt ante se ntūm psone agētis & post se actūm psonæ paciētis: ut bōa uerba dlectāt me.

HAec uerba pœnitet tedet miseret piget & pudet semper sunt īpersonalia & uolunt ante se actūm psonæ pacientis & post se genitiuū psonæ agentis uel īfinitū: ut me penitet laboris uel peccare.

Penitet & tedet miseret piget ac pudet ista.
Accusatiuis coniungimus & genitiuis.

HAec uerba incipit debet desinit solet potest & uult iuncta cū infinitis īpersonaliū sūt īpersonalia & uolunt ante se & post se illos casus quos illa infinita: ut bonos uiros solet tedere uitiorum: si autē iungantur cū infinitis personaliū sunt psonalia & uolunt illos casus quos illa infinita: ut uirtus debet placere hoībus.

De nominibus interogatiuis.

INterrogatiua aduerbia localia sunt sex. scilicet ubi: quo unde: qua: quorsum: & quousq;: ubi significat in loco: quo ad locū: unde de loco: qua p locū: quorsū uersus locū. quousq; usq; ad locū: uel usq; ad tempus. Hæc aduerbia significant in loco: hic illic istic intus foris ibi ibidem ibiq; alicubi necubi ubiuis ubicūq; usquam & nusq̄:& quæ sunt composita ab ubi: ut ibi & alibi.

Hæc aduerbia significant ad locum: huc illuc istuc intro foras alio aliquo & alia composita a quo: ut siquo nequo quouis quocūq; illo eo & eodem.

Hæc aduerbia significant de loco: hinc illinc istinc ītus foris īde aliunde: & alia cōposita ab unde: ut sicunde necunde aliunde undecūq; undelibet & undeuis.

Hæc aduerbia significant per locū: hac illac istac alia ali

qua illa ea & eadem: & cætera composita a qua: ut siqua nequa quacunq; & quauis.
Hæc aduerbia significant uersus locum horsum illorsū istorsum sursum deorsum dextrorsum sinistrorsum seorsum aliorsum aliquorsum & cætera composita a quorsum: ut siquorsum nequorsum.
Hæc aduerbia significant usque ad locum uel usq; ad tēpus: hactenus hucusq; & quonāusq; & quousq;.
NOmina ꝓpria locoꝝ primæ uel secundæ declinationis in genitiuo significant in loco: ut Iacobus est Veronæ: in accusatiuo ad locum: in ablatiuo de loco & per locum sine præpositione: ut mantua uenio. in accusatiuo usq; ad locum cum usq; & uersus locum cum præpositione uersus: ut usq; Bononiam pergo & Bononiam uersus ambulo.
NOmina propria locorū tertiæ declinationis & similiter tantum pluraliter declinata in ablatiuo significant in loco sine præpositione: in actō ad locum sine præpositione: ut naues uadūt Venetias: in ablatiuo ī loco de loco & per locum sine præpositione ut uenio Venetiis: in accusatiuo uersus locum cū uersus & usq; ad locum cum usq; ut usq; pisas nauigo.
NOmina prouinciaꝝ in ablatiuo significant in loco cū præpositione in: ī ablatiuo de loco cum de. in accusatiuo ad locū cum ad: in accusatiuo ꝑ locū cum per: in accusatiuo uersus locum cum uersus: in accusatiuo usq; ad locum cum usq; & in: ut usq; in Cyprum nauigo.
NOmina appellatiua similiter nomina fluuiorū & templorū in ablatiuo significant in loco cū ī: ut uer

ſor in foro:in acto ad locū cū ad uel in:ut ad urbē uel in urbem equito:in ablatiuo de loco cū de uel ab uel e uel ex:ut ex agro uel de agro uel ab agro redeo.in acto ſignificant p locū cum per:ut per uiam curſito:in accuſatiuo uerſus locum cum uerſus:ut uerſus prætorium uado:ī accuſatiuo uſq; ad locum cum uſq; & ad uel in:ut uſque ad templū uel uſque in templum ambulo.

ISta quattuor nomina domus humus rus & militia quanuis appellatiua ſint ſemper tamen ut propria ponuntur:ut domi tuæ ſum & rus ibo.

SVpinum in accuſatiuo ad locum ſignificat ſine præpoſitione:in ablatiuo de loco abſq; præpoſitiōe:ut aratum uado:& cantatu uenio.

GErundiū ī acto ad locū ſignificat cū præpoſitiōe ad ut ad dimicādū curro:& de loco cū a uel ab:ut a ſtudendo redeo.

De participiis.

PArticipium ē pars orōnis declinabilis quæ pro uerbo ponit genus & caſū haens ad ſimilitudinē noīs: a uerbo autē tpa & ſignificatiōes:numerū & figurā ad ſimilitudinem utriuſq;. Participiū in ans uel in ens præſentis & præteriti imperfecti tpis ē:ut amans & legēs. In tus uel in ſus uel in xus uel in uus præteriti pfecti & pluſq̄pfecti tēporis ē:ut amatus & uiſus. In dus uel in rus futuri tēporis ē:ut amaturus & amandus. Participiū ia ans uel in ens formatur a prima perſona præteriti imperfecti indicatiui modi:ut amabam bam in n s fit amans. legebam bā in n s fit legens. Præter eo ibam quod facit iens euntis & queo quis quibam facit quiens queuntis. In rus formatur ab extremo ſupino addita rus.ut amatum amatu adi-

ta rus fit amaturus. In tus in sus uel in xus formatūr ab ul timo supino addita s ut lectum lectu addita s fit lectus: Amplexum amplexu addita s fit amplexus. A morior ta/ men fit mortuus cum deberet facere moriturus: quia su/ pinat moritum moritu. In dus formatur a genitiuo sui p̄ sentis participii mutato tis in dus ut amans amantis: tis ī dus fit amandus. A uerbo actiuo duo descendunt partici pia unum præsentis & præteriti īperfecti temporis in ans uel in ens: ut laudans & canens. Aliud futuri in rus: ut lau daturus & cantaturus præter infrascripta uerba quæ solū participium præsentis temporis habent cum careant supi nis & ut plurimum actiua sunt.

Ambigo compesco disco posco tremo glisco
Lambo uel lingo metuo timet urgeo caluo
Linquo uel sugo renuo fugit ac luo iunge
Respuo cum cerno propriis caruere supinis.
Ango cum satago.

A Verbo passiuo duo descendunt participia unum præteriti perfecti & plusq̄ perfecti temporis in tus uel sus uel xus: aliud futuri in dus: ut scriptus & scriben/ dus: præter supradicta uerba quæ habent solum partici/ pium futuri temporis in dus, ut discor discendus: poscor poscendus quia carent supinis. Inueniuntur tamen quæ/ dam participia quorum uerba in usu non sunt: ut decur/ sus: regnatus laboratus. Verba quoq; neutra trāsitiua cū etiā passiua habeant ī tertia p̄sona ī tus & ī dus participia habebunt. A uerbo neutro duo descēdūt participia unum in ans uel in ens præsentis temporis: ut uapulans & ser/ uiens. Aliud futuri in rus, ut uapulaturus: præter omnia

uerba inchoatiua & meditatiua quæ ut plurimum carẽ supinis: ut lecturio & horresco: & præter uolo & uerba secundæ coniugationis quæ si faciunt præteritum in ui diuisas syllabas raro habent supinum: ut caleo calui præter ista contenta in uersu sequenti.

Ar pla ta no pa la me sunt & o li ua ca do.

Aliqua etiam sunt neutra quæ habent tria participia: ut cœnans cœnatus & cœnaturus. unde uersus

Nubo placet pateo suesco cum prandeo iuro
Et mereo titubo cœno

Similiter & neutro passiua habent tria participia: ut fiẽs factus & facturus unde uersus.

Gaudeo cum fio soleo simul audeo fido.

A Verbo cõmuni descendunt quattuor participia in actiua quidem significatione duo unum in ans uel in ens: aliud in rus: ut criminans & criminaturus. in passiua uero duo unum in tus uel in xus: aliud in dus ut criminatus & criminandus. Participia uero præteriti temporis in utraq; significatione sunt: ut hortatus paulum & hortatus a paulo.

A Verbo deponenti tria descendunt participia: ut sequens secutus & secuturus: in quibus participium præteriti tẽporis tam actiuam q̃ passiuam habet significationem præter ea quæ carent supinis.

Vnum dat uescor medeor simul & reminiscor
Quinq; dabunt nitor metior geminante supino.

A Verbo deponenti descendit etiam participiũ ĩ dus de usu præsertim si habet personam agentem ĩ supposito: ut sequendus.

PArticipium transit in nomen quattuor modis con structione ut doctus iuris: comparatiõe ut doctior compositione ut inaratus temporis amissione: ut uenerã dus: idest dignus uenerari.

SI detur thema per participium quod non inueniat͛ uel si non habet uulgare sui uerbi: fit latinum per re latiuum & uerbum: ut Hermolao bandezante polo scri/ ue. Hermolaus a quo exulat paulus scribit. Si uero pona tur in consequentia fit latinum p dũ uel donec uel postq̃ ut uegnando le galee tu lezi: postq̃ uenerit triremes tu le/ gis. & Guarino apresiante la uertu Frãcesco studia. Postq̃ a Guarino uirtus licet Franciscus studet: uel dum a Gua/ rino licet uirtus Franciscus studet.

De uerbis comparatiuis.

COmparatiuũ est illud qd͛ cũ positiui intellectu ma gis aduerbiũ significat: ut albior. i. magis albus. & ul terior. i. magis ultra q̃ ille q ẽ ultra. Comparatiua fiunt a nominibus adiectiuis ut albior. a uerbis ut deterior a par ticipiis ut amantior: a præpositiõibus ut posterior. ab ad/ uerbiis ut prior. Quæ ueniunt ab adiectiuis noĩbus aut a secunda aut a tertia declinatione. A secunda hoc modo de scendũt a genitiuo addita or: ut clarus clari clarior: præter habentia uocalem ante uocalẽ q̃ de usu formant͛ per ma gis. ut strenuus magis strenuus & pius magis pius & præ ter bonus melior: malus peior: magnus maior: paruus mi nor: multus plus magnificus magnificentior munificus munificentior sinister sinisterior: dexter dexterior a geniti uo dextri. q̃ ueniunt a tertia declinatione formant͛ a datõ addita or: ut fortis fortior. præter iuuenis iunior per syn/

copam. quæ ueniunt a præpositionibus desinunt ĩ erior ut post posterior: ultra ulterior: prope tamen ꝑpior facit Ab aduerbiis etiã fiũt cõparatiua: ut pridẽ prior: penitus penitior. Comparatiuũ construitur cũ ablatiuo sine q̃ uel noĩatiuo cũ q̃: ut Cæsar est clarior pompeio uel q̃ pompeius: præter relatiua & negatiua quæ cũ q̃ non ponuntur. Requirit etiam ablatiuũ significantẽ excessum: ut sum lõgior te uno digito & oẽs casus quos habet suũ positiuum: ut habeo multum uini sed plus olei & minus farinæ. A cõparatiuis neutralibus fiunt diminutiua. ut maius maiusculus grandius grandiusculus. Abusio fit in comparatiõe quattuor modis: constructione: significatione: comparatione: & formatione. Constructione: cum non habet ablatiuum uel nominatiuum cum q: ut sum maior sociorum Significatione cum tãtum significat q̃tũ suum positiuũ ut senior pro senex aut minus significat: ut tristior: i. parũ tristis: aut contrarium: ut dulcior. i. minus amarus. Comparatione cũ aduersas qualitates comparatur: ut nix est albior coruo. Formatione cum substantiua uel pronomina comparantur: ut netonior & ipsior. Piu & men quando significat pondus uel mensuram fit per plus & minus & substantiua in genitiuo: ut habeo plus olei & minus farinæ. quãdo significat numerum fit per plures & pauciores: ut ego lego plures libros tribus. Ad bonam comparationem quattuor requiruntur: res comparata: res cui comparetur: qualitas: & ꝙ qualitas communicet cum utroq; ut Hector fuit fortior troianis

De superlatiuis.

SVperlatiuũ est illud qđ comparatum superponit᷑

omnibus uel per se ꝓlatum habet intellectum sui positi-
ui cum ualde aduerbio: ut fortissimus iuuenum idest for
tis super iuuenes: & fortissimus Cæsar: idest ualde fortis
Superlatiua formantur a nomine: uerbo: participio: præ
positione & aduerbio: quæ ueniunt a nominibus secun-
dæ declinationis formantur a genitiuo addita s & simus
ut maturus maturissimus: dicitur etiam maturimus a
nomine matur. Excipiuntur bonus optimus: maius pessi
mus: magnus maximus: paruus minimus: multus pluri-
mus: munificus munificentissimus: magnificus magnifi
centissimus. Nomina in r. tam secundæ q̃ tertie declina-
tionis formant superlatiua a nominatiuo addita rimus.
ut niger nigerrimus: acer acerrimus: excipitur dexter dexti
mus: sinister sinistimus. Quæ ueniunt a tertia declinatio
ne formantur a genitiuo addita simus: ut utilis utilissi-
mus. Præterea quæ in limus terminant superlatiuum sũt
ea quæ in hac dictione fagus continentur.
Dant tibi quinq; limus quæ signat nomine fagus. f. faci-
lis facillimus: agilis agillimus: gracilis gracillimus: humi-
lis humillimus: similis simillimus & sua composita: &
præter uetus qđ facit ueterimus: senex: iuuenis: diues me
mor superlatiuis carent. Auerbo detereo fit superlatiuũ
deterrimus. a præpositionibus in ra fit superlatiuum in
imus: ut ultra ultimus: citra citimus: infra infimus: sed ta
mẽ supra supremus facit: post postremus extra extremus
ꝓpe proximus: qđ ꝓ cognato positu cõparat᷑ absq; super
latiuo: Ab aduerbio quoq; suplatiua formantur: ut nup
nupimus: sæpe sæpissimus: pridẽ prior primus. Sciendũ
ẽ qđ nouissimus significationẽ sui positiui nõ hẽt ut no-

uus.i.nouo uel rudis nouissimus.i. extremus: superlatiuum genitiuũ debet habere pluralẽ uel singularẽ noĩs collectiui:ut Cæsar fortissimus romanoꝝ uel populi: ẽ autẽ collectiuũ nomen id qđ in singulari multitudinem significat:ut populus:plebs: contio: turba uulgus. Superlatiuum cum substantiuo præcedenti concordat uel sequẽti ut lilium est albissimum uel albissimus florum.

De figuris.

FIgura ẽ uitiũ cũ ratione factũ.est autem duplex figura cõstructiõis & locutiõis.Figuræ cõstructionis sũt octo.s. ꝓlepsis:silepsis siue conceptio:zeuma sintesis:antiptosis: euocatio:synedoche:& appositio.

Prolepsis est attributio proprietatis alicui toti in suas partes diuisio:ut aquile uolant una sursum altera deorsũ ĩ prolepsi reqrunt᷑ qnq;.s.totũ partes eius determinationes partiũ proprietas & ordo.Duplex ẽ prolepsis explicita & implicita.Explicita est illa in qua sunt oĩa requisita ut cerui currunt unus tarde alter uelociter.Implicita ẽ illa in qua tacent᷑ aliq̃:ut hoĩes inuident alter alteri.

Silepsis ẽ diuersaꝝ dictionum sub plurali proprietate cõceptio:ut rex & regina albi.In silepsi reqrũt᷑ quinq;.s. dictio cõcipiens.dictio cõcepta:copula:ꝓprietas uerbi uel adiectiui pluralis numeri:& ꝙ proprietas concordet cum dictione cõcipiente:& discordet cũ concepta. Quattuor modis fit silepsis:in genere in numero persona & in casu. Iu genere masculinum genus cõcipit fæmininũ & neutrũ fæmininũ neutrũ:uerũtamen neutrũ aliq̃do cõcipit masculinum & fæmininũ gr̃a maioris significati.In numero numerus pluralis concipit singularẽ:ut milites & tribu

nus currunt: In persona prima concipit secundã & tertiã ut ego & tu & socrates legimus. secunda concipit tertiã ut tu & Socrates curritis. In casu: ntũs concipit aliũ casum cum hac præpositione cũ: ut equus cum asino currũt. Est autẽ duplex silepsis directa & indirecta. Directa ẽ quæ fit per similes casus: ut ego & tu legimus. Indirecta quæ fit p dissimiles casus: ut Andreas mecum currimus: Zeuma ẽ unius proprietatis ad diuersas dictiones facta redditio: ita q̃ cum uno concordet: ut ego & tu curro: In zeumate requiruntur quinq;: aliqua diuersa substantiua: copula: proprietas pluralis uel singularis numeri: redditio propri etatis: uni per prius & alteri per posterius: & proprietas cõ cordet cum illo cui attribuitur per prius & discordet cum illo cui attribuitur per posterius. In tribus accidentibus fit zeuma: in genere numero & in persona. Triplex est zeu ma a superiori cum proprietas supraponitur: ut curro ego & tu a medio cum ꝓprietas ĩterponit᷑: ut ego curro & tu: ab inferiori cũ ꝓprietas postponit᷑: ut ego & tu curro. Sinthesis ẽ attributio proprietatis uni uel pluribus copu latis non gratia uocis sed significati ut pars ĩ frustra secãt: & Scipio & Lælius admirantes. tria requirunt᷑ in sinthesi unum subiectum uel plura copulata: proprietas: attribu tio ꝓprietatis cõcordãs cũ significato & discordans cũ uo ce: ut anser fæta: Fit autẽ sinthesis in genere & in numero.

Antiptosis ẽ attributio casus pro casu ad aliquã proprie tatẽ ut de aqua non est ĩ puteo. Tria requirunt᷑ ĩ antipto si: unũ subiectũ: una proprietas: & q̃ casus ponatur ꝓ ca su: ut urbem quam statuo uestra est. i. urbs.

Euocatio est attributio proprietatis cuidam rei demon

strante p demostrans. ut ego uirgilius cano: in euocatione requiruntur quattuor: dictio euocans primæ uel secūdæ personæ: dictio euocata tertiæ: absentia copulæ: proprietas primæ aut secundæ personæ:

Appositio ē īmediata coniunctio substantiuorum ut auxiliumq; uiæ ueteres tellure recludit thesauros. In appositione reqrunt̃ tria: dictio apponēs. i. determinans. dictio aposita idest determinata & ꝓprietas: ut animal homo currit. Fit autē appositio tribus de causis. primo grã generalis restringēde. ut aĩal asinus currit: secundo gratia æquiuocationis tollēdæ: ut canis stella lucet: tertio causa ꝓprietatis attribuendæ: ut Cæsar uir fortis & semper dictio apponens & apposita debēt esse eiusdem casus.

Synedoche ē cum proprietas partis attribuitur toti: ut ætiops albus dētes Tria reqrunt̃ ĩ synedoche. s. totū pars q̄ semp fit accusatiui casus & ꝓprietas: ut mulier truncamanum

De patronymicis

PAtronymicum ē illud quod a propriis nominibus patrum uel auorum deriuatur in des & significat filios uel nepotes cū genitiuo primitiui: ut eacides. i. filius uel nepos eaci. Abusiue quoq; deriuat̃ a nominibus matrum: ut iliades. i. iliæ filius similiter a regibus ut romulides. i. Romanus a Romulo. a fratribus: ut phœtontiades idest sorores phœtontis.

Duplex ē patronymicū: s. masculinum & fæmininum Masculinum sic formatr̃. Si uenit a prima declinatiōe formatur a gtō ultima lr̃a in a conuersa & addita des ut Anchises anchisæ anchisades. Si uenit a secunda declinatione aut genitiuus est in i solum & additur des: ut petrus

petri petrides. aut uero in duo. ii. ultimū i mutatur in a & additur des: ut Menetius Menetii menetiades. Si uero in ei uertitur ei in i longum & additur des: ut Thæſeus Theſei Theſeides. Si uero a tertia declinatione formatur a datiuo addita des: ut Hector Hectoris Hectori Hectorides Fit autem abuſio in patronymicis additione: ut Athlas Athlantis athlantiades: nam deberet facere athlantides. Diminutione: ut Scipio ſcipiades deberet enim facere ſcipionides. Patronymica fæminina formantur a maſculinis remota de: ut petrides petris: Ioannides Ioannis. Patronymica maſculina ab ens nomine in eis uel in is per ſæpe faciunt fæminina: ut pelleus pellides pelis uel peleis pelidis uel pelidos. Patronymica maſculina ſunt ſemper declinationis primæ: ut Hectorides Hectoridæ: fæminina uero ſunt tertiæ: ut hectoris hectoridis.

De Incohatiuis:

INcohatiua uerba ſunt quæ cum primitiuo uerbo ſignificant inceptionem ut ardeſco. i. incipio ardere: & horreſco. i. incipio horrere. Formantur incohatiua a uerbis cuiuſcūq; coniugationis a ſecunda perſona præſentis indicatiui a ddita co: ut amo amas amaſco: ferueo ferues ferueſco: gemo gemis gemiſco: ſcio ſcis ſciſco: præter hio hias qd' facit hiſco cū deberet facer̃ hiaſco. Omnia quoq; ĩchoatiua tertiæ coniugattõis ſunt & ut plurimū præteritis carẽt atq; ſupinis: ſūt etiã neutra & paſſiuis carent.

De meditatiuis.

MEditatiua ſunt q̃ meditationẽ ſignificant cū primitiuo ut amaturio. i. meditor amare: lecturio. i. meditor legere. Formant' autem meditatiua ab extremo ſu-

pino adita rio: ut lectum lectu lecturio: esum esu esurio. Omnia autem meditatiua sunt coniugationis quarte & ut plurimum præteritis carent & supinis: esurio tamen esuriui facit & habet esuriturus. Neutra etiam meditatiua sunt & ex se passiua non formant.

De frequentatiuis.

FRequentatiua sũt quæ frequẽtiã uerbi significãt ut legito. i. frequenter lego. frequẽtatiua formant᷑ ab extremo supino mutata u in o ut cursum cursu curso: domitum domitu domito. Si aũt sunt primæ coniugatiõis mutant a in i correptã: ut ĩperatũ imperatu ĩperito: rogatũ rogatu rogito: uolatum uolatu uolito. Si aũt præteritũ ĩ gi finit᷑ format᷑ a secũda pſona præsẽtis ĩdicatiui modi remota s. & addita to: ut lego legis legito: ago agis agito cogo cogis cogito: quæro tamen quærito nõ quæsito facit sciscitor & scitor sunt deponentia q̃uis scio actiuũ sit: ut Virgilius. Tũ uero ardemus scitari & q̃rere causas. Nosco quoq; noscito facit & noto penultima correpta: ægro etiã egroto facit & sequor facit sector per syncopam omnia quoq; frequentatiua primæ coniugationis sunt.

De desideratiuis.

SVnt ẽt q̃dã uerba desideratiua q̃ in so desinunt: ut uiso. i. cupio uidere: facesso. i. cupio facere.

De diminutiuis.

DIminutiua sũt ẽt q̃ ĩ lo desinẽtia significãt diminutionẽ: ut sorbillo. i. parꝫ sorbeo & scribillo sugo sugillo:

De relatiuis

REelatiuum ẽ qd᷑ rem ante latã refert iteꝝ: Est aũt duplex relatiuũ substantie & accidentis. Relatuũ sub-

ſtantie ẽ qđ refert antecedens ſubſtantiuũ:ut q̃ quæ qđ ille is ipſe Relatiuũ accidentis ẽ qđ refert antecedens adiectiuum ut q̃lis q̃tus quot quotus quotenus quotennis cuius:& multa alia q̃ a quot & quotus componi poſſunt ut quotuplus quotifarius quotuplex & ſimilia. Qualis ẽ relatiuum ſignificans uqalitatem cui reſpondẽt nomina bonitatem maliciam uel calorem importantia: ut iuſtus pius candidus. ut ſum iuſtus qualis tu es.

Quantus eſt relatiuum ſignificans quantitatem cui reſpondent nomina magnitudinem uel paruitatem importantia: ut magnus groſſus breuis ſubtilis & ſimilia ut formica eſt parua quantus eſt pulex.

Quot eſt relatiuũ ſignificans numerũ cui reſpondent nomina numeralia: ut unus duo tres quattuor quinque decem uiginti: ut decem homines currunt quot tu uides.

Quotennus eſt relatiuum annos ſignificans cui reſpondent nomina ab anno compoſita ut uniennis biennis triennis & ſimilia: ut ſum biennis quotennis tu es.

Quotus eſt relatiuum ſignificans ordinem: cui reſpõdent nomina ordinaria: ut primus ſecundus tertius quartus & ſimilia: ut ego ſum primus quotus tu es.

Cuius ẽ relatiuũ poſſeſſiuũ cui reſpondẽt nomina. uel ꝓnomina poſſeſſiua: ut meus tuus ſuus. Regius. Euandrius ut enſis eſt tuus cuia ẽ galea.. Cuias eſt relatiuũ gentile uel patrium cui reſpondent nomina gentis: uel patrie: ut Veronenſis Venetus Italus tuſcus: ut paulus eſt uenetus cuias eſt andreas. Quotuplex a plica cõpoſitum eſt cui teſpondent ſimilia noĩa: ut ſimplex duplex triplex: ut mea clamis eſt quplex quotuplex eſt tua. Quotenus eſt relati-

uum diuisiuum per pares numeros cui respondetur per hæc nomina singulus binus ternus quaternus quinus senus & similia: ut boues eunt bini quoteni equi.

De Heteroclitis.

Heteroclitum nomen est illud quod diuersis modis declinatur: ut hoc uas uasis: hec uasa uasorũ: fit autem quattuor modis. unde uersus.

Et genus & numerus & declinatio casus
Nomen heteroclitum reddere sæpe solet
Hæc nomina ĩ singulari numero sunt generis masculini in plurali uero neutri ut hic sibilus hæc sibila.
Sibilus & cætus cum tartara didima auernus
Superus infernus & tenera balnea iunge
Est locus atq; iocus sic menalus hismarus adde
Singula sunt maris pluralia neutra uidebis
Sæpe locos tamen atq; iocos pluraliter audis
Hæc nomina in singulari fæminini generis sunt in plurali uero neutri: ut hæc carbasus hæc carbasa
Carbasa rhethorica dic altilis atq; supellex
Pergamus & topica simul arbutus intuba iungo
Est zizania bucolica atq; georgica pascua ceta
Hæc nomina singulariter neutra sunt pluraliter masculina ut hoc cælum hi cæli
Cælum cum porro filum argos rastra capistrum
Et frenum mas est pluralis singula neutri
Frena tamen uidi sic rastra fila leguntur
Hæc nomina in singulari neutri generis sunt ĩ plurali fæminini: ut hoc epulum hæ epulæ
Est epulum cæpe cum balnea uespere neutra

Singula declines pluralia fæmina dices
Balnea sunt balneæq;
Quedam nomina defecttiua sunt quæ de usu carent no-
minatiuis & uocatiuis singularibus
Ista uicisq; necis dapis præcis & dictionis
Et frugis lateris hæc omnia sunt sine rectis
Nex tamen inuenies cum uiscere uerberis adde
Quædam neutra sunt quæ in plurali carent genitiuis dtis
& ablatiuis: ut tura ora: inueniunt tamen oribus
Os æs mel mare rus tus uina ordea dices
Quæ tibi tres casus tantum pluralia seruant
Alia noia masculina sut q tantu singulariter declinantur.
Fumus cum fimus sanguis cum puluere limus
Aer sal pontus sol mundus uiscus & æther
Mascula sunt quorum raro plurale uidebis
Alia feminina sunt quæ non nisi singulariter declinatur:
Lux sitis & tabes mors uita fames quoq; labes
Gloria fama salus pax humus cum lue tellus
Et proles soboles raro pluralia cernes
Adde senecta senectus adde iuuenta iuuentus
Mortibus inuenies
Quædam neutra sunt quæ tantu singulariter declinant
Manna solum letum cænum pus fasque nefasque
Lacque salum uirus uer euum adde necesse
Secum ador senium metalla negantia fixa
Et uulgus pelagus indeclinabile uirus
Hæc nomina masculina sunt quæ de usu tantum plurali
ter declinantur
Primates procere sque sales cani atque penates

Atque fori manes liberi superique quirites
Et lemures fasces sic inferi singula nunquam
Quædã fæminina sunt quæ nõ nisi pluraliter declinant
Induciæ latebræ thermæ idusque calendæ
Manubiæ nonæ feriæ cum nundine nugæ
Excubiæque facetiæ opes schalæque minæque
Exuuiæque faleræ illebræ primitiæ iunges
Inficiæ insidiæ inferiæ exequiæque notabis
Reliquiæ exquiliæ blanditiæ quisquiliæ ue
Cum nuptiis delitiæ atque diuitiæ
Inuenies latebram feriamque
Singula declines nunquam: pluralia semper
Quædam noĩa neutra sũt quæ tãtũ pluraliter declinãtur
Mænia cum pondo præcordia milia & exta
Ilia cum castris magalia seria tempe
Et cum charchesiis mapalia iungimus arma
Festaque diuorum sponsalia singula raro
Notandum q͏̄ hoc nomen uas in singulari est declina tionis tertiæ: in plurali secundæ.
Vas uasis terne uasorum uasa secundæ
Hoc nomen uis in plurali hẽt oẽs casus ĩ singulari tres
Vis uim uiq; dabit totum plurale tenebit
Visque tamen genitiuus habet
Hæc duo nomina in ablatiuo solum de usu reperiuntur scilicet sponte & celte.
Tabi uero in genitiuo & tabo in ablatiuo.
Nomina interrogatiua ut quis distributiua ut omnis: relatiua ut qui: infinita ut quisnam: negatiua ut nullus carent uocatiuis. unde uersus.

Quæ quærunt quæ distribuunt referuntq; negantq;
Infinita quoque casu caruere uocante

INter quis & uter hoc ĩterest q; quis de duobus & pluribus dicitur: uter autem de duobus tantum ut quis .i. qual de doi e de piu de doi: uter qual de doi.

Ad quis respõdet̃ p noĩa de pluribus dicta scilicet omnis quiuis quilibet qcũq;.i: ciascaduno de piu de doi: nullus nemo.i. nesuno de piu de doi. Aliquis unus quidam q̃sq̃ quispiam idest alcuno de piu de doi.

Ad uter respõdet̃ p nomina de duobus dicta ut uterq; uterius idest luno e laltro de doi: neuter nesuno de doi alter luno de doi. Alteruter mo luno mo laltro. Prædicta nomina cum gtõ iungunt̃ aut abltõ cũ præpositione de uel e uel ex: ut uestrum uel ex uobis uter est sapiens.

Sunt ẽt aduerbia quæ dicuntur de pluribus & q̃ de duobus tantũ: de pluribus ut ubiq; ubiuis ubilibet ubicumq; nullibi alibi alicubi usq̃ uspiam & nusq̃ de duobus tantũ ut utrobiq;.i. ciascaduno luogo de doi alterubi ĩ uno luo

Qui cõponit̃ cũ cũq; ut qcũq;: & quis go de doi. geminatur ut qsqs & semp ponunt̃ in eo casu in quo relatiuũ: ut amo quicũq; laborat.i. omnem hominẽ q laborat Quisqs hẽt qcqd: qcquid tantũmodo quoquo.

Quis differt a qui quoniam qs dicitur ĩterrogatiue relatiue & infinite: quis aũt interrogatiue & infinite tantum Quis hẽt aliquas cõpositiões q̃s non hẽt q: & econuerso.

Cum quis namq; piam sine qui coniunge putasquam
Dam uis cunq; libet qui sine quis retinet

Quod requiruntur in soluo soluis: quattuor. In prima parte. Colui che paga in nominatiuo: li denari in accusati

uo:colui a chi si pagato in datiuo:la cossa per chi si paga to in ablatiuo cum præpositione pro:ut ego solui decem libras petro pro meis debitis.

Quot requirunt̃ in nubo nubis:tria:In prima parte colui che marita ĩ ablatiuo a uel ab mediante:el sposo in dtõ la sposa ĩ ntõ.ut helena nubsit a me menelao.

Quot requiruntur ĩ lateo lates:tria:In prima parte colui chi asconde ĩ abltõ sine præpositiõe uel ĩ accusatiuo cũ præpõne propter la cosa che si ascosa ĩ nominatiuo colui a chi si ascosa ĩ actõ:ut me uel propter me latuit petrũ.

De Orthographia.

ASeperans.m.uel.u.abs.q.c.t.cætera uult ab
Amitto auello abscondo abscutit abstineoq;
Abluit abducens abrumpit aberrat abundo.
Con fra ga rum pamus:m.hæc sub ob ab uariamus
Non sic asporto aufert ausugioq;
Ast operit uel omitto iacit tenet absfuit us que
R.non mutabunt ob & ab
Cor fra grans le nis pi ra sal tans ad sibi mutant
D.perit ex aperit stat in adsum agnosco g.seruat
Consona bina fugant.d.ascendo aspergo nec asto
Nisi sit l aut.r applicat approbo scripta notabo
Q.per c.mutat acquiro
L.si componas aut r con & in sibi mutant
M.uel b.uel p.sibi nectere quærunt
N.g.permutat ignoro cognita dicet
Vocalis iacit n.cohibet cohitq; cohercet
Excipias comedo & comittes
Ci fus ui pa si tis cum dis cætera uult di

S.mutabis in f sed bina consona fugant g
Di iudico tamen inuenies coniunge disertus
Da uus iungebat lu.na.ma ris.e sibi iungunt
Ex a lias fugit s.mutat in f.ut effert
Editur euellit eiecerat egerit ebibit atq;
Eleuat enabit emergit & eripis inde
Excubat exonerat exponens extrahit exit
Extruit exanguis excidit expuit expers:

Carmina differentialia.

DIcitur esse nepos de nepa luxuriosus
Ast natum gnati post natum dic esse nepotem
Duricies carnis callus: callis est uia stricta
Est montis collis caulem dic esse uirentem
Caula gregem claudit capitis sub pondere collum est
Esse collum dices qua fæmina filla reducit
Philosophi radius: radios dic esse rotarum
Textoris radius: radii de sole nitescunt
Liber bri codex & durus in arbore cortex
Liber eri bacchus nullo ligamine natus
Factus d e seruo liber libertus habetur
Libertinus erit liberto a patre creatus
Hic etiam libertus erit.
Obsto cum consto doctrina supinat in atum
Cætera dant itum præsto formabit utrunque
Hæc gẽinat tundo cado pẽdo cũ pedo ce lo. Et ter
Moribus & uerbis lepor est lepus quoq; syluis
Annis: coniugio: sexu: uirtute: uir esto
Coniugis affines: patris agnati: matrisq; cognati
Est patris hæc amita soror est matertera matris

Est patris patruus sed auunculus est genitricis
Quos soror & fratres generant dices amitinos
A patruis uero patruele scito creatos
Ast consobrinos gemine genuere sorores
Ille sororius est cuicunque soror mea nubit
Ipse uiri frater leuir est mulier quoque fratris
Fratria glos fratris uxor soror atq; mariti
Hic cancer cri crescit aquis celesteq; signum
Canceris hoc cancer morbum potes ipse uocare
Pro telis arcus fornixq; uocabitur arcus
Circulus est arcus irisq; suum tenet arcum
Ductor asellorum fit agaso suumq; subulcus
Mullio dux mullis ouium sit opilio tibi pastor
Epolus est capris dictus bobusq; bubulcus
Est cito curriculo: sit curriculum tibi tempus
Est spatium lus uel lum paruum sed dicito currum
Ac etiam cursum.
Hospes qui recipit hospesq; receptus habetur
Est quoq; qui nutrit & qui nutritur alumnus
Qui uehit & uehitur uector solet esse uocatus
Sex casus dices fortunaq; casus habetur
Euentusq; malus casum dic esse cadenti
Sors notat euentum designat sors capitale
Sors est fortuna sortes responsa deorum
Grana molo lis in sacris mola multa farina
Magnitudo moles tibi sit: moles est quoq; pondus
Falx metit ast ardet fax: faux utraq; mandit
Fas neutri generis significat licitum
Dic Thetis & thetidis sic mater habetur achilis

Oceani coniunx Thetis si thetios addis
Ales irundo canit; nat irudo: mouetur arundo:
Tigris gris fluuius tigris est bellua gridis
Populus hæc arbor populus hic unio gentis
Primum longato debes breuiare secundum
Alter partitur alium notat atq; secundum
Lacteo lac sugo lacto lac præbeo nato.
Cupræssi fructus conus est in casside crysta
Cassis idis galea stant captæ in casse ferinæ
Clauis claustra aperit: infigit uulnera claua
Clauus constringit tabulas nauemq; gubernat
Penna uolat pæna punit pinna est tibi rhete
Pinna est pinaculum muri dic esse cacumen
Religio tibi sit metus & ueneratio diuum
Sunt fastidia tedia sunt & fastigia cælsa
Est hominis tergum sed habebit bellua tergus:
Primum dat tergi sed tergoris esto secundi
Interdum uacuas dicemus tergora pelles
Sinciput anterior capitis pars dicitur esse
Occiput ast partem capitis dic posteriorem
Dico ministerium famuli: mysteria sacra
Exemplar liber est exemplum scribis ab illo
Quinq; annos lustrum dic atq; cubile ferarum
Circuitusq; simul purgatio sit quoq; lustrum
Clarificat purgat circunspicit omnia lustrum
Igni ius coquitur: ius rectum: iusq; potestas
Est neutri generis: & iuris habet genitiuo.
Corurunt curæ: sed curam dicis amorem
Pars capitis tempus: spatium dic esse dierum

Commoditas aer dicetur & emptio rerum
Hæc sutoris acus sit quarte fæmineumq;
Hoc acus atq; aceris terne purgatio grani
Lima terit ferrum sed limus sit tibi cenum
Obliquus limus sed continet hostia limen
Terminus est limes dicetur semita limes
Iudicium dices examen prospicientis
Ast examen apum collectio: lingua bilancis
Obliquis spectans oculis tibi strabo uocatur
Orbe carent orbi natis & patribus orbi
Lucis egens cæcus frustra gestabit ocellos
Vnum luscus habet hebeti uel lumine cernit
Lar domus esto tibi deus ipse domesticus est lar
Lar focus atq; ignis necnon penetralia sacra
Stip stipis est nũmus stipitis stipes in arbore truncus
Hic aut hæc stirps est radix & clara propago
Prunus habet prunum sed prunam flamma perurit
Pars anni breuior brumma tegit arua pruina
Cardinis in porta: cardo cardonis in agro
Fundus ager: sed funda iacis. pars ultima fundum
Talus taxilus ludus pars in pede talus
Palma manus: arbor palma: uictoria palma
Pecten agit tellas lanam simul atq; capillos
Pubes inferior piscis atq; ordo choreæ
Est pecten cytharæ
Hesperus in sero dicatur: mane uocetur
Lucifer: ac uenus semper noctesq; diesq;
Immemor oblitus: tibi fœdus & oblitus esto
Obliuiscor habet primum sed oblino secundum

Eſt breuis argutus eſt callidus atq; ſonorus
Pigrum flexibilem ocioſum lentus tibi ſignat
Et ſi componas plenum ſignare uidebis
Fert tria diſcrimen diſtantia glabra periclum
Inuidus ipſe dolet gaudet inuidioſus habendo
Collegam facit officium comitem uia iungit
Ipſe labor ſocium tenet dabit eſca ſodalem
Aſt amor æqualem pariter tempuſq; notabunt
Sunt & in os & in or quædam facientia rectos
Eſt labor atq; lepos odor ac honos additur arbor
Iſta ſuis in er & in is ſunt nomina rectis
Vomer cum puluer ſic ciner ſicq; cucumer
Qui necat occidit moriens aſt occidit ipſe
Primum cado facit: cædo uult habere ſecundum
Expecto opperior operit ſecreta tegendo
Primum .p. duplicat ſimplbx deſcribe ſecundum
Stemma eſt nobilitas ſtigma eſt punctura uocanda
Scema habitum dices atque in ſermone figuram
Fert gerit oſtentat patitur dat dicit habetque
Fert cupit & turbat dicit confligit in armis
Eſt ager hoc aruum granum eruum ſulcus & uruus
Cogitat iſte putans reperit qui excogitat ullum
Admittit cum d recipit ſine d quoque perdit
Peccat & admittit
Orat qui rogat exorat qui uendicat ullum
Dic duc fac fer cognoſces apocapata
Pro dice duce pro face pro quoque fere
Aeſtus ſit ſolis feruor motus atque marinus
Condit qui celat facit & diis conſectat ipſis

Lignum sera secat sera continet hostia clausa
R.geminas primo simplex describe secundo
Constat compositum est:manifestum dicito sæpe
Constat & erigitur & constat stare putatur
Constat & est emptum
Quod differre facit pronomen dicitur esse
Ast nomen proprium positum sibi uendicat omnis
Cognomen uero genus & cognatio ponit
Quod dabit euentus agnomen iure uocabis
Vt genus paulus & Scipio creticus extat
Cogit qui stringit cogit quiq; ubera mulget
Et cogit subigit sic colligit & simul urget
Pometum pomos:pomaria poma reseruant
Mœnia postq; locos positos pomeria dicas
Malus mala creat:sed gestat carbasa malus
Fæminei primum sed maris dico secundum
Semen ager recipit:sed terra extollitur agger
A.breuies primo g.duplex scribe secundo
Mentitur fallens mendatia dicit oberrans
Hic uehementer amat diligit iste minus
Dic gallos gentem:gallinas gallus habebit
Atq; sacerdotem cybelis tu dicito gallum
Carmina qui scribit canit & qui fata prophetat
Quiq; canit cantat laudans canit acta uirorum
Arceo commoueo cum cogor arcere uocato
Prothesis apponit caput auferisq; recidit
Syncopa de medio tollit quod epenthesis auget
Aufert apocope finem quem dat paragoge
Legat qui mittit:ligat hic qui uincula nectit

Le primum longat: li curtum pone secundo
Ille tui similis qui moribus æquiperatur
Illq tibi similis quisquis facie æquiperatur
Qui fugat expellit: fugit hic discrimina uitans
Pulso sonans: pulso feriens: propulso repellens
Truncus erit solus uitis & uinea plures
Ac instrumentum dicetur uinea belli
Dicitur alga maris sed dicitur ulua paludis
Dic animam uitam uentus atq; halitus horis
Est animus atq; ira simul
Qui seruat parcit ueniam dans is quoq; parcit
Signat ago recito facio refero quoq; duco
Et tracto insector
Qui plangit plorat: plangit qui percutit ora
Illatum uulnus, innatum dicitur ulcus
Est uia qua uadis: ratio uia: dicis & usum
Verro traho: uero uerto: uerro quoq; mundo
Halat qui spirat alit qui præbeat escam
Primum longato debes breuiare secundum
Frons frontis capiti frons dis dic arboris esse
Est aqua fons maris tu cætera femina dices
Maiorem incuso paruos accuso paresq;
Intendit cessat seruit uacat & superinstat
Et licet atq; caret & uacuare solet
Dices discrimen atq; experimenta periclum
Primum dat pereo: perior uel pyra secundum
Eminus a longe sed cominus ad prope signat
Emanus est primo sed cominus esto secundo
Dic austrum esse notum: nothus est ex pellice natus

H. fugit primum sed tu aspirato secundum
Nobilis antiquus uetus & carus habetur
Saltem si minus: si saltas dicito saltim
Cæcus & allatus puer nudus & pharetratus
Istis quinq; modis dominus monstratur amoris
Esse toros dicas palearia in corpore pulpas
Et sedes thorus est pro lecto sæpe notatur
Aspiras horam partem appellando diei
Si non aspires limbum dabit & regionem
Prora prior: pupis pars ultima & ima carina
Dic latus esse ratem & ligna natantia iuncta
Naues collectas plures tu dicito classem
Dic uulnus plagam, regio plaga uel plaga rete
Produces primum debes breuiare secundum
Aures dic hominum dic auriculas reliquorum
Vngula de brutis de cunctis dicitur unguis
Auxilium designat opis: ops terra uocatur
Diuitias opibus simul auxiliumq; notato
Lens lendis capiti: lens lentis conuenit ori
Lentigo in facie nota sit rubicunda uocata
Vita fouet corpus constringit uitta capillos
Viuo facit primum deriuat uincio uittam
Est acies oculi sit acumen tibi cultri
Et bello strictas acies potes ipse uocare
Vltio uindicta sit & prætoria uirga
Fex est filorum: ceps ferri: pes capillorum
Fex est de reliquis: olei dicetur amurca
Continue semper: sit continuo tibi statim
Imbribus est torrens, est lignum torris adustum

Corporis est membrum:manus:est & turma potestas
Glis animal glis terra tenax glis lappa uocatur
Prima tenent gliris:tis altera:tertia glissis
Occidit exanimat:iudex examinat æquus
Aures dic patulas oculos apello patentes
Sunt hastæ teretes & poma rotunda uocamus
Assiduus diues simul atq; intentus habetur
Primo as atq; dat assideo caput esto secundo
Prospicit a longe hæc specula hoc speculum tibi lucet
Insticia est uirtus:iusticium ius tacet urbis
Bis duo sunt odi noui cæpi meminiq;
Quæ retinent sensum præsentis præteritiq;
Stans atq; fit stagnum speciesq; metallica stannum
N.g.describis primum,n.dupliciq;. secundum
Esse tamen uere stagnum tu dicis utrunq;
Quæ flagrant ardent:quo fragrat mitit odorem
Turbam scito chorum sed uentat in aere corus
Moriger est ille quem dicimus obsequiosum
Quiq; bonos mores agitis moratus habetur
Est homo difficilis quærulus morosus habendus
Amouet elongat coniungit qui admouet ullum
D.careat primum:sed cum d.scribe secundum
Ala uolat:turma est equitum:uolucrisq; sit ales
Fæminei generis primum:cõmune secundum
Stix acheron læte coccitus cum flegethonte
Odit tristatur dedi scit luget & ardet
Pars poplui classis ratum col ectio turma
Ambitus clausus ē,ambitus optat honores
Mobile sit primum sed fixum dico secundum

Qui sacra fert libat litat hic qui numina placat
Fœrtilis est tœtus pinguem tu dicito lætum
Ac celerem
Est lætus gaudens sed letum dicito mortem
Dipthongū primo sed e simplex scribe secundo
Qui locat hic ponit locat hic quicunq; maritat
Atq; parat præciis etiam facienda locamus
Annuit atq; nuit labor: aut nare notat quid
Ast nutat capite tremulo: sed nictat ocello
Dic famulum puer ætatem tibi signat
Atq; marem puerum dicemus sæpe notare
Dat causam propter: & iuxta dicito sæpe
Est ardens scintilla carensq; calore fauilla
Consequor acqro simul exequor exprimo quicq̄
Esse procul longe dices: procul est prope sæpe
Qui laxat largat lassat qui membra fatigat
X primum quærit ss. duplex scribe secundo
Grata petit poscit: sed debita flagitat ardens
Impetus atq; dies nox dant e: uel u tibi sexto
Est pyra cōgeries lignorum cōbustaq; bustum
Ardentesq; rogos subiectos dicimus igni
Est fraus est dolus: fraudem dic esse periclum
Vas uadis spondet: uadū est fluuii breuis unda.
Vas uasis retinet
V index dicetur uentura pericula pellens
Præteritūq; malum qui punit dicitur ultor
Haurit dic uacuat sorbet bibit aspicit audit
Vadit qui pergit uadatur danda promittit
Ciuibus est ciuitas sed moenia dicimus urbem

Dicis aquam laticem uenis uel fonte latentem
Estq; latex uinum lateat quia uase uel uua
Consultus petitur petit hic consultor habendus
Quod uero petitur consultum est iure uocandum
Est factum facinus: facinus scelus esse memento
Fœta notat plenam dicta est puerpera fœta
Insidias furtum stuprum dic atq; rapinam
Est hara porcorum uenerabilis ara deorum
Prima breuis petit h. longa est sine h. secunda
Sæpius is finit pluralem tertia quartum
Cum tenet is rectus similem formando secundum
Pluralesq; uel r. ns. congiungimus rs.
Nauis tris imbris pontis sic dicito partis
Ratius is reliqua plus pluris lis quoq; litis

Finis

Clarissimi Viri Guarini Veronensis de diphthongis.

NOn sine causa factum esse certo scio flore Valeri q̄d diphtonganda uocabula scire te uelle intelligo quā do eam rem ad orthographiam idest recte scribendi formulam pertinere & non paruum legendi adiumentū præstare posse cognoris: qua quidem in re quid agam subdito. Nam nisi tuæ amorem uoluntati qui de me optime meritus es gessero: ingratitudinis me reum esse confitear erit necesse: quo crimine nullum grauius aut acerbius uel apud persas puniri testis est Xenophon subinde cum negligentia & uitio librariorum omnem ferme diphthongorum consuetudinem abolitam aut deprauatam aspiciam ita ut breues sæpe syllabas inuetustissimis quoq; codi

cibus diphthongis notatas comperiam: unde ipsarum ra
tionem aut usum aucuper uix satis scio & eo magis quod quam
postu as dicto citius fieri festinantissimus urges. Verum
enim uero ne laborem potius fuisse me arguas decreui
quod una tumultuaria lucubratione potuero ad diphthon
gos colligere quae latinae sectos memoria suppeditarit aut
si quid paululum graece ex doctissimo ac in primis hu/
manissimo praeceptore meo. Manuele chrisolora degu/
staui: & ut ciceronis praecepto facilius de quo disputatur
possit intelligi sermonem a diffinitione proficisci satius
esse arbitror. Diphthongus est duarum uocalium cum
singulae uocem suam seruent in eadem syllaba complexio
ut ae: nec ius uasque diphthongum esse putandum erit cum
nec i. nec u. suum seruare sonum constet: Differt autem
a monophotongo diphthongus quod haec duas habere uo/
cales illa unicam dumtaxat cernitur ut eoa ubi tris mono
phtongus esse depraehendis: dicta iccirco diphthongus
est quod binis constare uocalibus uidetur. dis enim graeci bis/
pthongum sonum appellant. Nostri quattuor fecere di
phtongos. au. eu. ae. oe. quidam ei diphtongum adiiciunt
uerum graecorum eam esse diphtongum manifestum est
qui cum plures habeant diphthongos caeteris omissis quae
nihil proposito conducunt aliquas attingam ex quibus
nostras deriuari liquet. At quom in latinum uertitur aut
per diaeresim hoc est per syllabarum diuisionem utraque
manente littera in ai soluitur: ut Maia
Aiax aut sine diaeresi in ae diphthongum transit: ut
Paean Palaestra Eu aut in
eum diphthongum latina conuertit oratio: ut

aut in e longam: ut Achilles
Vlyxes Persæus & perses. aut u solum
fugio in oe. diphthongum producimus
ut . comædia. & Tragædia.
Oi. uel in oe. uertimus pæna. &
phhenix uel in u. ut
punicus dissoluitur interdum: ut
Troia quoq; p diæresim iura: & u consonanté solui-
mus: ut nauis aut ĩ au. ut naufragium: aulã austerus: & ut ad nostras redeamus: æ diphthõgũ qdam passim ptu-
lerunt: ut Syllæ galbæ amitæ musæ: nonnulli pro secũda eius littera l. e. more græcorum. i. pronunciauerũt: qua p pter maro noster antiqtatis amantissimus aulai pro aulæ & pictei pro pictæ uestis suo inseruit carmini.

Singularis generandi & dandi casus & plurales nominã di & uocandi in prima declinatione dipthongo in æ no-tari certissimum est. Plurima quoq; deriuatiuorum no-minum in eus exeuntium diphthongantur: & ea potissi-me quæ a uocalibus in a aut in e productam exeunt ut in æ: ut Verona ueronæus. Mitilenæ mitilenæus: Athenæ a thenæus: Thebe thebeus: Pisæ pisæus. Nunc quom nul-la de au & eu extat ambiguitas de ae & oe dicendum uide tur & primo de æ seruato alphabeti ordine: qui quæcũq; memoriæ fugerint tu per te adde quæ legendo comperire poteris Aeacus & ab eo deriuata ut æacides.
Hæc cum compositis: ut hæcine
Aedes & ab eo composita: ut ædifico ædepol:
Aedituus Aedilis & ædilitas
Aega capra & ab ea dicta: ut ægis clypeus. Aegloga

Aeglocero s ideſt capricornus Aege urbs
Aeger:ægritudo:ægrotus
Aegeus & ab eo com poſita & deriuata ut ægides & ægeũ
pælagus Aegina urbs & mulier
Aegyptus & ægiptius Aegiſtus
Aelia urbs:æleus ab urbe. Aelia mulier
Aelianus proprium nomen uiri. Helios autem ſol & heli
ades & heliogabolus e ſimplici ſcribenda ſunt.
Haema ſanguis: hemarroe: cæterum Hemaria abſq; di-
phtongon ſcribatur:
Aemulus & quæ ab eo: ut æmulor: æmulatio
Aemilius læpidum latine ſignificatus & fraudulentum
Aemilis & ſua deriuata: ut æmilianus æmilia
Aeneas cum ſuis compoſitis: ut æneis æneidos & æneades
Aenigma ſermo obſcurus.
Aeneus loci proprium & laus cũ eius deriuatiuis ut Epæ-
nos: & paraneſis admonitio.
Aenobarbus Aeneus
Aeolus rex uentorum. & quæ ab eo: ut æolia & æolides:
æoles populi: æolicus
Aeon ſæculum & ſua: ut æonius ideſt ſempiternus.
Aenum. Aepia urbs.
Aepolus caprarum paſtor & ab eo: ut epolium: capraꝝ
grex Aequus pro iuſto &
quæ ab eo: ut æqualis: æquus æquo æquas. æquinocti-
um. æquipero. æquiualeo æquitas. æquor ris. Equus ue
ro pro animali nullo pacto diphtongon patitur Hæreſis
& deriuata. ut aphæreſis. diæreſis. ſinæreſis & hæreticus
Hæreſis uiri proprium.

Hæreo & deriuatiua ut hæsito
Aes æris & deriuatiua. ut æreus æraus: & obæratus debi-
tor æsculapius
Aestus & quæ ab eo: ut æstiuo
æstas cum prole sua: ut æstiuus:
æsopus. æsculapius
Aetas & aetulia diminutiuum suum
Aeternus & æternilas
Aeter: & ab eo ut aetereus.
Aethra fulgor cæli. Aethra mater Theser.
Aethyops & aethyopia. Aetna & aetnaus.
Aetolius & aetolia.
Ae Diphthongus in mediis.
Achaeus gentile nomen. Alcæus poeta
Actæon proprium:
Actæus littoralis. Anapestus per uersus
Anapæa genus auis Anætus. anthæus.
Aristaeus: araeus: aridaeus
Ascraeus quoniā ab ascra loco deriuatū est.
Aulaea quia est ab e uel ab a. ut aula uel aulae
Caebes proprium loci. philosophi autē nomē
Cebes per e simplex. Caecus & caecitas
Caecias uentus quidā. Caecilius caecilia.
Caedo in oībus tpibus: ut caedebā praeter q̃ ī
praeterito & ab eo descendētibus ut cecidi cecidis-
sem. Cedo autē dare locū significans
simplici scribitur e.
Caelū & quae ab eo ut caelestis: caelebs Celo as
Ceneus propriū nomen uiri. Cerephon.

Cheronia urbs. Chere pro salue
Cenoccosia noua gloria. pro inani autem gloria
e simplici scribes & cenotaphium.
Caesar caesarianus
Caesar caesaries. Caetera caeteri
Caelus pro conuentu. pro pisce e simplici.
Cepi cū suis deriuatis per e solā ut ceptus
inceptus inceptor praeceptor
Cacodemon infelix: caldaeus chamaelon aīal
Chamaemela herba: chimaera. cinaedus
Cyneginis: circaeum oppidū:
chlena uestis ciraeneus.
chamelaeum herba. clitaemnestra
Daedalus. Daemon daemoni
Diaeta. Dicaeus iustus. Dicaearcus Diaeresis
Dracaena draconis fœmina: Dracaenis fœmina
Hebraeus Hephaestion.
Etnaeus quoniā a loco in a Eudemon fœlix
Et quoniā sæpissime pro f. ph. positum animaduerti:
quom idem fere sinti ut fuga
Hunc locum pro f. ph supponam
Phaeaces populi.
Phaedon nomen philosophi:
Phaedra: Phaedon & phaedros. Phaeton
Phlegraea: Pharisaeus: Phaereus:
Gaea quæ & ge dicitur an hoc secundo georgica & geome
tria: quo circa solo scribitur e.
Gæon fluuius
Gaesa iacula uel tela galica Gaetulus

Gnæus quod per c scriptum sonat g ut caius:
Gaius Græcus & græcia
Græcanicus & græcinensis.
Gynetia bona dea a nostris dicta:
Gyneces mulieres:
Gynecium mulierum diuersorium
Idæus mons & proprium uiri & locale nomen
Iæta mulieres proprium
Idumæus quia a loco in e deriuatur idume
Issæus rhetor quidam & fluuius
Iudæus & iudea. Himeneus
Lædo & sua deriuata: ut læsus: & lælius
Læmargus & læmargia ingluuies
Læstrigones populi. Leæna fœmina leonis
Læna uestis Lacæna.
Lacædemon & lacedæmonius
Lenæus bacchus. Ledæus.
Licæus mons. Licæa lupercalia.
Machæa gladius. Mathæus
Mænander fluuius
Mænades mulieres insanæ
Mænalus mons. Maeonia. Mænon.
Mæotis palus & mæoticus.
Mægera. Manichaei. Musæus proprium
Nazaræus Pæana.
Pædagogus & alia quæ a pædos.i. puero deriuantur: ut pædomantia: pædotrius: præceptor gymnasii.
Pæon medicus quidam a quo pæonia herba pæon pes metricus. Palærnon:

Præda: & prædor ris: & prdonis.
Prædium & eius diminutiuum prædolium.
Præneste & prænestinus.
Præs prædis. Potidea urbs.
Præ præpositio cum suis compositis: ut præceps
Prætor prætura prætorium.
Præmium & prælium præter & præterea
Palæstra & palestrites papæ palæstina:
Panetius philosophus:
Piræus atheniensis portus:
Platæarum urbs: & platæenses ex ea:
Ptolæmeus: pileus proprium
Quæ relatiuum singulare & plurale in omni genere
Quædam:
Quæcunq; aliaq; id genus:
Quæ uero coniunctio per e:
Quæro & quæ ab eo ut quæstus: quæstor quæstura
Quætor pro lamentor e simplex habet.
Quæso Rheda pro curru.
Sæpe cum suis: ut sæpius sæpissime: & sæpenumero
Sabæus Saducæus Scæuola
Seus Sphera
Spelea: idest spelunca
Sineresis Thænarus mons
Tenia uita. Timeus uiri proprium
Tropheum Trocheus
Væ cum suis compositis: ut uæcors

De œ

Oebalia pars laconie.

Oeconomus desponsator familia: & ab eo:
Oeconomia & œconomicus.
Oebades proprium uiri
Oeonos uinum: & ab eo œnophorum.
Oenetrii sabini Oeneus proprium uiri
Oenomaus
Oedippus & œdipodes
Oestrum pro asilio
Omœbum carminis genus.
Oelesyria idest caua syria
Cœnobium uita cõmunis ut monachorũ
Cœpi pro incipio.
Cœna cibus serotinus.
Cœtus secundum quosdam.
Cœus gigas. Cœlius & cœlia
Cœrillus proprium
Crœsus rex lidorum:
Cœlia fossa prope roma: mepicœnum
Fœdus: philopemon dux quidam:
Fœnum: fœnarius: Fœnus: fenerator
Fœtus: fœtura.
Phœnix Phœnicia Phœnissa
Phœbus & phœbe: non autem ephœbus
Prœdotus propriũ. Pronœa prouidentia
Loedoria: dicacitas mordax. Moenia.
Moenoecus Hercules.
Moecus & moeccha. Moericus propriũ uiri.
Moeret & moereor pro tristitia: nõ autem pro
meritando Moenecius pater patroclii

Meliboeus: Meloedia & melodia
Hodoeporus uiator
Hedoeporicum ad iter conscriptum opus
Prohoemium.
Paroemia prouerbium.
Poena poeni pro afris.
Poenitentia: poenitet
Psalmoedia & psalmodia Rhoesus
Schoenobates consensor funium
Troezen oppidum:
Troezenus.

Laus omnipotenti deo.

Impressum Venetiis per Nicolaũ dictũ Castilia. Anno: M.CCCCLXXXVIII. Die. viiii. mensis Agusti.